

# ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE ODERWIJZERSSTRAAT TE HOBOKEN (PROV. ANTWERPEN)

## PROGRAMMA VAN MAATREGELEN



**ABO Archeologische Rapporten 1167**

Rapport opgemaakt door: Evelien Dirix



Mevrouwhofstraat 1a  
3511 Hasselt

april 2020

Projectnummer intern: 27768

Projectnummer OE: 2020B81

# INHOUD

|        |                                 |   |
|--------|---------------------------------|---|
| DEEL 2 | Programma van maatregelen ..... | 3 |
| 1      | Inleiding .....                 | 3 |
| 2      | Gemotiveerd advies .....        | 6 |

## DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

### 1 INLEIDING

Er wordt voor een verkavelingsaanvraag ter hoogte van de Onderwijzersstraat te Hoboken (provincie Antwerpen) een bodemingreep beoogd op een projectgebied van ca. 6.030,48m<sup>2</sup>. Deze bodemingreep overschrijdt de wettelijk bepaalde grenswaarde van 1.000m<sup>2</sup> voor een zone in woongebied, waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art. 5.4.) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.



**Figuur 1: De recentste Orthofotomosaïek met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Geopunt, 2020)**

Het verslag van resultaten van deze archeologienota kon echter geen afdoende uitspraken doen inzake het archeologisch potentieel van het bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksgebied. Aan de hand van bestaande en ontsloten landschappelijke, archeologische, historische, iconografische en cartografische gegevens werd de kans op het aantreffen van archeologische resten reëel bevonden. Dit bleek hoofdzakelijk uit:

1. Het projectgebied ligt in de verstedelijkte zone van Hoboken, ten zuidwesten van de historische stadskern van Antwerpen (tussen ca. 14,5 en 16,5m-TAW). Het projectgebied is gekarteerd als OB maar kan door het gebruik als landbouwgebied authentiek een plaggenbodem geweest zijn. Vanaf de bouwcampagnes startende in 1905-1908 is het projectgebied intensief antropogeen aangepast doch enkel op vier volumes intenser door een ondergrondse verdieping. Het Digitaal Hoogtemodel toont op terreinhoogte als de ruime omgeving een gradiëntzone, oplopend van noord naar zuid. De huidige bebouwing volgt de natuurlijke topografie. Op basis van de

terreinobservaties en de 10 controleboringen is een duidelijker beeld ontstaan omtrent de toestand van het terrein en ook de bodembewaring. Uit dit terreinbezoek is het gebleken dat de ondergrond van het terrein gevarieerd tussen 30cm en 180cm-MV verstoord is. De boringen getuigen van de afwezigheid van een natuurlijk bodemopbouw tot een diepte van 120 à 140cm-MV en de aanwezigheid van een sterk verstoorde, geroerde, recente antropogene bodem.

2. De Inventaris Onroerend Erfgoed toont aan dat het projectgebied benoemd is als zijnde een vastgesteld bouwkundig erfgoed (ID 102811). De Molenschool (Stedelijke Basisschool 'De Molen') is gebouwd in 1908 naar het ontwerp van toenmalig gemeentelijk bouwmeester Frans Van Rompaey. Op het projectgebied zelf bevinden zich geen vermeldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris. De CAI beschrijft in de nabije omgeving tien locaties gedateerd in de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd bestaande uit een reeks hoven, kastelen en hoeves. In een bredere straal rondom het projectgebied zijn wel locaties te vinden uit de Nieuwste tijd, namelijk fort zeven en acht afkomstig van de hierboven reeds vermelde Brialmontvesting, gebouwd tussen 1860 en 1865. Volgens het historisch kaartmateriaal, iconografische bronnen, recentere topografische kaarten en luchtfoto's (tussen 1740 en 2020) was het projectgebied in eerste instantie tussen 1770 en 1879 in gebruik als landbouwgrond. Pas met de aankoop van de gronden in 1904 en de plannen voor de schoolsite is er bebouwing aanwezig vanaf 1905. Geleidelijkaan is het projectgebied volledig bebouwd en verhard door de uitbreidingsfasen tot 1985.
3. Op basis van de terreinobservaties en de controleboringen uitgevoerd in februari en maart 2020 is een duidelijker beeld ontstaan omtrent de toestand van het terrein en ook de bodembewaring. Bij boringen 1, 5, 7 en 8 kon de C-horizont worden vastgesteld tussen 70 en 140cm-MV. Uit deze resultaten is bijkomend gebleken dat de ondergrond van het terrein verstoord is, variërend tussen 30cm en 140cm-MV. Ter synthese konden de volgende resultaten worden voorgelegd:
  - Ter hoogte van het bestaande schoolgebouw, is bij boringen 9, 6 en 4 een verstoringsdiepte van 70 en 80cm-MV vastgesteld voor de bouw van de school. Men plant hier de bestaande vloer te vervangen en de fundaties verder uit te graven op 57, 66 en 73cm-MV. De geplande bodemingrepen zullen dus plaats vinden in de reeds verstoorde gedeelten.
  - Ter hoogte van de tijdelijke klaslokalen op de parking (oostzijde van het projectgebied), is bij boringen 1 en 2 een verstoringsdiepte van 120 en 140cm-MV vastgesteld. Het terrein zal hier 80cm-MV verstoord worden voor de geplande nieuwbouw en ca. 20cm-MV voor de aanleg van groene zones, klinkerverharding en halfverharding. De geplande bodemingrepen zullen dus plaats vinden in de reeds verstoorde gedeelten.
  - Ter hoogte van de molen, in het zuidelijke gedeelte van de schoolsite, werd bij boring 3 een verstoringsdiepte van 140cm-MV vastgesteld. Momenteel ligt hier verharding en plant met opnieuw verharding (tot 20cm-MV) in combinatie met een fietsenstalling op palen. De geplande bodemingrepen zullen dus plaats vinden in de reeds verstoorde gedeelten.
  - Ter hoogte van het centrale bureaugebouw, werd tijdens het uitvoeren van B6bis de bovenkant van een kruipkelder aangetroffen waardoor de boringen na 3 pogingen werd gestaakt op ca. 5cm-MV. De bestaande verstoring van het gebouw is ingeschat op ca.

100cm-MV en de geplande nieuwbouw zal ingepland worden op ca. 80cm-MV. De geplande bodemingrepen zullen dus plaats vinden in de reeds verstoorde gedeelten.

- Ter hoogte van een noordelijk gelegen speelplaats werden bij boringen 7 en 5 respectievelijk een verstoringsdiepte van 30 en 70cm-MV aangetroffen. Bij boring 5 reikte de C-horizont al op 70cm-MV. In deze zone plant de initiatiefnemer de aanleg van nieuwe verharding (20cm-MV) en onderdelen van de nutsleidingen zoals regenwaterputten (125cm-MV) en een infiltratiekrat (325cm-MV). Waar de nieuwe verharding gepland staat, zullen de bodemingrepen plaats vinden in de reeds verstoorde gedeelten. Waar de infrastructuur van de nutsleidingen gepland zijn, zullen de bodemingrepen lokaal dieper dan de reeds verstoorde gedeelten plaats vinden. Deze oppervlakten zijn echter te gering voor een optimale kenniswinst en geven een ongunstige koste-baten analyse.
  - Ter hoogte van de huidige groene zone in het uiterst noordelijke gedeelte van de schoolsite, kon bij boring 8 een verstoringsdiepte van 80cm-MV aangetoond worden. Tussen 80 en 150cm-MV werd een onverstoord C-horizont aangetroffen. De geplande bodemingrepen in deze noordelijke zone omvatten groenaanleg en de aanleg van verharding (klinkers en asfalt), allen met een geschatte bodemingreep van 20cm-MV. De geplande bodemingrepen zullen dus plaats vinden in de reeds verstoorde gedeelten.
4. De initiatiefnemer plant de sloop van 664,14m<sup>2</sup> van de bestaande schoolgebouwen. Het beslaat in totaal een 8-tal volumes of gedeelten van volumes zoals de achterbouw van de voormalige onderwijzerswoningen aan de Onderwijzersstraat. De meeste constructies bestaan uit een funderingsplaat die een diepte van 1m-MV beslaat. Ook de recentere volumes op de achterliggende parking tussen de Onderwijzersstraat en Jozef Cardijnstraat worden verwijderd. Deze volumes zijn tijdelijk en hebben geen bestaande bodemingreep ondergaan. Zij worden zonder ingreep verwijderd. De schoolsite zal vooral centraal aan de Onderwijzersstraat uitgebreid worden. De huidige straatmuren vertrekkende van de onderwijzerswoningen zullen behouden worden en aangevuld worden zodat de schoolsite visueel afgesloten wordt van het straatzicht. Hier zal de nieuwbouw bestaan uit een overdekte fietsenstalling (op palen). Het huidige dwarse dorsale volume dat de speelplaats in twee verdeelt, zal gesloopt worden en plaats maken voor een bredere nieuwbouw (refter). Ter hoogte van de huidige vrijstaande volumes op de parking van de Jozef Cardijnstraat zal een nieuwbouw gerealiseerd worden dat aansluit bij het historische schoolgebouw. De U-vorm houdt ruimte voor een ingesloten speelruimte. De nieuwbouw zal gerealiseerd worden op funderingsplaten en -zolen die tot de vorstvrije diepte van 80cm-MV zullen reiken. De oppervlakte van de nieuwe constructies bedraagt ca. 1710,62m<sup>2</sup>. De huidige speelplaatsen van de schoolsite bestaan uit een combinatie van klinkerverharding met bomen en zones met gras in de zuidwestelijke en noordwestelijke hoeken van het terrein (huidige bodemingreep -20cm-MV). De speelruimtes zullen aangepast worden aan de contouren van de nieuwe constructies. Er wordt gekozen voor een combinatie van klinker-, asfalt- en halfverharding en groene zones over een totale oppervlakte van 3.327,19m<sup>2</sup>. Aanvullend zullen vier bestaande bomen blijven behouden, veertien bomen zullen gekapt worden en zesenvestig bomen zullen aangeplant worden. Er zullen nieuwe nutsleidingen voorzien worden over het gehele terrein, aangevuld met infiltratiekratten en regenwaterputten op zes locaties op de site. De kratten zullen aangelegd worden op een diepte van 125cm-MV en de regenwaterputten op een diepte van 325cm-MV. De geplande nutsleidingen zullen op een diepte van ca. 100cm-MV ingepland worden.

## 2 GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van de bovenstaande argumenten wordt besloten dat het potentieel tot kennisvermeerdering hoog is voor het projectgebied. Desondanks tonen de zones waar controleboringen werden uitgevoerd een zekere verstoringsgraad, telkens tot de geplande verstoringsdiepte. De bestaande centrale bebouwing waarin boring 6bis gedeeltelijk mogelijk was, heeft een kruipkelder. De zuidelijke zone hiervan die nog niet onderzocht kon worden, omvat nog slechts ca.600m<sup>2</sup>. Door de landschappelijke, historische analyse en de analyse van de uitgevoerde controleboringen waarbij de geplande werken in de reeds verstoorde horizonten zullen plaats vinden en de rest-zone onvoldoende inzicht zal bieden in de ontwikkeling van de site en hierbij in een ongunstige koste-baten resulteert, wordt er overgegaan om geen bijkomende archeologische maatregelen te nemen.

Omdat de geplande ingrepen zich in de aangetoonde verstoorde antropogene lagen worden uitgevoerd en de rest-zone te klein wordt geacht voor een optimale kenniswinst, doet ons concluderen dat verder archeologisch onderzoek niet aan te raden is en wordt er aldus *afgezien van verder archeologisch vooronderzoek* voor de vooropgestelde bodemingrepen ter hoogte van het projectgebied in het kader van de vooropgestelde omgevingsvergunning.